

Alapvető Jogok Biztosa

1051

Budapest

Nádor utca 22.

Tisztelt Biztos Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (1032 Budapest, San Marco u. 76.) törvényes képviselőjeként eljárva (Bírósági nyilvántartás másolata **P/1. szám** alatt csatolva) a következő

beadványt

terjesztem elő.

Kérem a Tisztelt Biztos urat, hogy az alábbiakban részletesen kifejtésre kerülő indokok alapján a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI törvény kapcsán a Beadványozó által képviselt érintett emberek alapvető jogainak sérelmét állapítsa meg és a szükséges lépéseket tegye meg, ideértve különösen, de nem kizárólagosan, utólagos normakontroll eljárás kezdeményezését Magyarország Alkotmánybíróságánál.

Kérelmem anyagi jogi jogalapja: Magyarország Alaptörvényének B) cikk (1)-(2) bekezdései (jogállamiság elve), I. Cikk (3) bekezdése (szükségesség-arányosság teszt), II. Cikke (emberi méltósághoz való jog), XIII. Cikke (tulajdonhoz való jog), XV. Cikk (2) bekezdés (diszkrimináció tilalma), XIX. Cikk (szociális biztonsághoz való jog) XX. Cikk (testi és lelki egészséghez való jog).

Kérelmemet a Beadványozó nevében az Alaptörvény 30. cikke, az alapvető jogok országgyűlési biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 18. §-a és 34. §-a, valamint Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény 24. § alapján terjesztem elő.

Magyarország Országgyűlése 2011. december 30-án elfogadta a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvényt (a továbbiakban: Tv.).

A törvény olyan alapvető változásokat hozott az érintettek életkörülményeiben, vagyoni és társadalmi körülményeiben, amelyek számos olyan közvetlen és közvetett hátrányt okoznak, amelyek álláspontunk szerint, több ok miatt alaptörvény-ellenes helyzetet eredményeznek a korábban rokkantsági nyugdíjban, illetve egészségkárosodásuk alapján rendszeres szociális járadékban részesült emberek, továbbá a 2012. január 1. napját követően, munkaképesség változást eredményező, tartós egészségkárosodást elszenvedő emberek számára.

I. A jogszabályváltozások „eredménye” az érintettek életében

A problémák bemutatásánál megjelölöm a Tv., illetve az egyéb jogszabályok vonatkozó szakaszait, majd a Beadvány utolsó részében összefoglalóan jelzem, hogy a kifejtett problémák mely okokból sértik az Alaptörvényt.

I) Alapvető, minden korábban érintett, vagy későbbiekben érintetté váló emberre vonatkozó, a garanciális szabályok változásából eredő jogsérelem:

A Tv. rendelkezései szerint, a megtartott munkaképességet érintő tartós egészségkárosodás fennállása alapján megállapítható pénzübeli rehabilitációs és rokkantsági ellátások mértéke, a bevezetett minimális és a rendkívül alacsony összegben, az esetek többségében a létminimum összege alatt meghatározott maximális összeg korlátozása, továbbá az ellátás összegének megállapítására alapot szolgáltatató egy éves átlagkereset bevezetése miatt, együttesen rendkívül méltánytalan helyzetet teremt az ilyen ellátásokban részesülő személyek döntő többsége számára.

A 2011. december 31. napjáig érvényes korábbi rokkantsági nyugdíj ellátás, az egységes és kötelező társadalombiztosítási rendszerre vonatkozó, a korábbi Alkotmányban rögzített és az annak alapján létrejött törvény által szabályozott, egységes és kötelező társadalombiztosítás rendszerében megvalósuló biztosítási elv figyelembevételével, a munkavégzési időszakban teljesített befizetés és a munkaképesség változásának bekövetkezése után kapott szolgáltatás arányán alapuló, kiszámítható, biztonságos, és relatív szociális biztonságot eredményező ellátást jelentette.

A rokkantsági nyugdíjra való jogosultságot, a törvényben meghatározott mértékű tartós egészségkárosodás súlyossága mellett, az érintett személy életkora alapján meghatározott, a társadalombiztosítási jogviszonyban töltött szolgálati idő, a biztosításban töltött idő alatt elért valorizált átlagkereset és az ennek alapulvételével, a munkavállaló és a munkáltató által befizetett társadalombiztosítási járulék alapozta meg.

E tényezők alapján megvalósult, a szolgáltatás – ellenszolgáltatás, biztosításmatematikai alapon számított megfelelő aránya, hiszen a hosszabb szolgálati idő, az ez idő alatt, a mindenkori jövedelem alapul vételével, a munkavállaló és a munkáltatója által befizetett járulék mértéke, valamint a bekövetkezett egészségkárosodás mértéke együttesen, a befizetéssel és az elszenvedett egészséghátránnyal is arányos ellátási szintet eredményezett.

Az ellátás minimális összegének törvényi meghatározása, illetve a fiatal korban bekövetkezett egészségkárosodás esetén is megállapítható ellátás lehetősége, garanciális jogbiztonságot és egyben relatív gazdasági és szociális biztonságot is eredményezett valamennyi érintett személy számára.

A Tv. hatályba lépését követően megállapítható rokkantsági és rehabilitációs ellátások esetén:

- az ellátás kikerül az egységes, biztonságos, kiszámítható társadalombiztosítás garanciális rendszeréből,*
- sérül a szolgáltatás – ellenszolgáltatás aránya, mert a járulékbefizetés ideje, mértéke és a kapott ellátás összege közötti összefüggés minimálissá válik, a maximális ellátási összeg bevezetésével pedig, egy meghatározott szint felett teljesen megszűnik,*
- „elvesznek” az adott esetben több évtized alatt a munkáltató és a munkavállaló által befizetett járulékok, hiszen az ellenszolgáltatás (ellátás) lényegesen alacsonyabb szintű, mint ahogyan az, a biztosítási elv alapján kiszámítható lenne és volt korábban,*
- az Alaptörvény garanciális szabályt tartalmaz az öregségi nyugdíj ellátásra vonatkozóan, azonban, nem tartalmaz garanciális szabályt sem a rokkantsági ellátásra, sem a rehabilitációs ellátásra vonatkozóan, így ezek szabályai, összege bármikor, Alaptörvényi garanciális hivatkozási lehetőség hiányában, a mindenkori gazdasági helyzet és politikai akarat függvényében megváltoztatható,*
- a későbbiekben részletezett módon, az ellátás puszta átnevezése számtalan hátrányos következménnyel jár az ellátottakra nézve.*

2.) Az egyes érintett emberek eltérő élethelyzete alapján bekövetkező, jellemző hátrányok és jogsérelemek.

a. Kereső tevékenység és rehabilitációs ellátás összeférhetlensége rehabilitációs ellátásban részesülő személy esetén

A 2012. január 1. napján életbelépett törvény szerint, a 2011. december 31. napján III. kategóriás rokkantsági nyugdíjban, vagy egészségkárosodásra tekintettel folyósított rendszeres szociális járadékban részesülő egyes személyek ellátásai, a bevezetett „önkéntes” felülvizsgálatot követően, rehabilitációs ellátássá alakulnak át.

Ugyancsak ilyen ellátásra válhat jogosulttá az a személy, aki 2012. január 1. napját követően válik olyan tartós egészségkárosodottá, amely miatt, a munkaerő piacon való részvétele csak rehabilitációs eljárás segítségével biztosítható.

A rehabilitációs ellátás folyósítása mellett munkát vállalni még átmeneti jelleggel, részmunkaidőben sem lehet.

Ugyanakkor, a rehabilitációs ellátás folyósítása sem szünteti meg a ténylegesen bekövetkezett egészségkárosodást, az abból eredő gyógyszer, gyógyászati segédeszköz igényből eredő többletköltségeket, illetve az egészségkárosodás miatt bekövetkező életviteli hátrányokat és többlet költségeket.

A Tv. szerint megállapítható rehabilitációs ellátás maximális összege is olyan alacsony, hogy az még a létminimum alatti átlagos életvitel költségeit sem fedezi, de végképp nem nyújt fedezetet az egészségkárosodás miatt korábban meglévő és a rehabilitációs ellátás után is megmaradó többlet költségekre, figyelembe véve a gyógyszer és gyógyászati segédeszköz támogatási rendszer folyamatosan csökkenő mértékét is.

A rehabilitációs ellátás mellett folytatott munkavégző tevékenység teljes megtiltása csökkenti a munka világába való visszatérés esélyét is, hiszen már egy átmeneti, akár próbaidőre létesített rész munkaidős munkaviszony létesítése esetén is megszűnik a rehabilitációs ellátásra való jogosultság annak ellenére, hogy az esetleges részmunkaidős, minimálbéren történő foglalkoztatásból származó jövedelemből sem lehet biztosítani a legalapvetőbb szintű megélhetés költségeit sem.

Ez a körülmény ellenérdekeltséget teremt az érintett személy számára az intenzív álláskeresésben és a „bármely” – akár részmunkaidőben végezhető munka elvállalásában.

Ez a korlátozó rendelkezés, mint az egyén és annak családja, mint a társadalom számára káros és súlyos mértékben sérti a szociális biztonsághoz való jogot és az érintetteknek, valamint családjaik számára ez a korlátozás, primér megélhetési gondot fog okozni

[Tv. 2. § (1), 7. § (4)].

b. A rehabilitációs ellátás időtartama nem számít szolgálati időnek

A Tv. számos korábban rokkantsági ellátásban részesülő személy részére – feltéve, hogy a Tv. kritériumrendszere alapján legalább bizonyos mértékben rehabilitálhatónak és „munkaképesnek” minősül – rehabilitációs ellátást állapítanak meg a korábbi rokkantsági nyugdíj, illetve a korábbi rehabilitációs járadék helyett.

Ez a rehabilitációs ellátás nem fog, a majdani öregségi nyugdíj jogosultság megállapítása szempontjából szolgálati időt eredményezni – ellentétben, a 2011. december 31. napjáig megállapítható rehabilitációs járadék ellátással, - ugyanakkor nem jár a nyugdíjszerű ellátásokhoz korábban kapcsolódó egyes előnyökkel sem.

A korábbi rokkantsági nyugdíj ellátás mellett végzett munkavégzés alapján befizetett nyugdíjbiztosítási járulék alapján rendkívüli, 0,5 % nyugdíjemelés volt igényelhető 3 évenként, vagy a nagyon alacsony nyugdíj ellátás esetén méltányossági nyugdíj emelésre vonatkozó kérelmet nyújthatott be a rokkantsági nyugdíjas.

A Tv. által bevezetett új rehabilitációs ellátás szabályainak következményeképpen, a jövőben, az öregségi nyugdíjkorhatár betöltését követően járó rendes öregségi nyugdíj összege számottevően csökkenthet.

Ezek a törvényi szabályok, az érintetteknek számottevő jogbizonytalanságot okoznak, hiszen a munkaviszonyuk során teljesített járulék befizetésük alapján, korábban joggal számíthattak életük végéig a rokkantsági nyugdíjra. [Tv. 9. § (1)-(3)].

c. Keresetkorlát bevezetése rokkantsági ellátás esetén

A Tv. 13. § (1) d) pontja értelmében a rokkantsági ellátást meg kell szüntetni, ha a kereső tevékenységből származó jövedelem, három hónap átlagában eléri a minimálbér 150%-át.

Ez a rendelkezés diszkriminatív, társadalmi és egyéni szinten is káros, hiszen azok, akiknek jövedelme akár egy átmeneti időmunka elvállalása esetén is eléri ezt a korlátot, kénytelenek jövedelmük csökkentését kezdeményezni, annak érdekében, hogy rokkantsági ellátásukat megtarthassák, hiszen annak megszűnése után, már csak lényegesen kedvezőtlenebb feltételek szerint részesülhetnek az új rokkantsági ellátásban.

A jelenlegi – sajnos tartósnak látszó – munkavállalási körülmények között, a tartós, hosszú távra szóló munkavégzés lehetősége rendkívül bizonytalan.

Ezért, a három hónap átlagában meghatározott, - egyáltalán nem kirívó mértékű, éves szinten pedig rendkívül alacsony mértékű - kiegészítő jövedelem korlátozása, figyelembe véve a 2011. december 31. előtt megállapított átlagos rokkantsági nyugdíjak mértékét (2011. évben mintegy 70.000.-Ft/hó), valamint a 2012. január 1. után megállapításra kerülő, az ellátás maximális összegének alacsony szintű megállapíthatósága miatt, várhatóan ennél még lényegesen alacsonyabb rokkantsági ellátások mértékét, - súlyosan sérti a szociális biztonsághoz való jogot.

d. A korábbi rokkantsági nyugdíjhoz kapcsolódó utazási kedvezmények megvonása

A Tv. rendelkezése alapján, 2012. január 1. napjától, az érintettek nem minősülnek saját jogú nyugdíjasnak, így nem jogosultak kedvezményes közösségi közlekedési bérlet igénybevételére, sem a nyugdíjas személyeket és családtagjaikat megillető kedvezményes utazási utalványok használatára.

Ennek a kedvezménynek a megvonása alapvetően befolyásolja az érintettek életét, vagyoni helyzetét, hiszen nagyon gyakran kell orvosi kezelésre, rehabilitációra utazni sokszor távoli kerületbe, városrészbe, vagy vidékiek esetén másik településre.

Sokak számára ezeknek a kedvezményeknek a megvonása, egyben az egészségügyi ellátástól való (részleges) kiszorulást is jelenti a megnövekedett anyagi terheken túl, ami sérti az a testi-lelki egészséghez való alkotmányos jogot.

e. Kiegészítő vállalkozási tevékenység folytatásának ellehetetlenülése

A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX törvény (a továbbiakban: Tbj.) 4. § 4. pontja értelmében, a rokkantsági nyugdíjasként 2011. december 31. napjáig kiegészítő vállalkozási tevékenység folytatására jogosultak - minthogy a továbbiakban nem minősülnek saját jogú nyugdíjasnak – csak főtevékenységként folytathatják jövedelemkiegészítő vállalkozási tevékenységüket.

Ennek következtében, a ténylegesen elért bevételeiktől és adóköteles jövedelmüktől függetlenül, a jogszabály alapján meghatározott úgynevezett „elvárt jövedelem” alapján kell a közterheket megfizetniük, amely egy középfokú végzettséggel rendelkező vállalkozó számára minimálisan mintegy 57000 forint havonta.

A megváltozott munkaképességű, rokkant emberek, egészségkárosodásuk miatt általában nem tudnak olyan munkateljesítményt, és ezáltal olyan jövedelmet elérni, mint az ép emberek.

Döntő többségük valamely helyi, lakossági szolgáltatásként végzett kiegészítő vállalkozási tevékenységet, amelyből átlagosan legfeljebb összesen annyi jövedelme keletkezett, mint a jelenlegi szabályok alapján megfizetendő járulékok összege.

A kedvezményes feltételek mellett végezhető kiegészítő vállalkozási tevékenység folytatásának kényszerű megszüntetése sérti a szociális biztonsághoz való jogot, diszkriminatív helyzetbe hozza a korábbi rokkantsági nyugdíjasokat, a velük összehasonlítható helyzetben lévő öregségi nyugdíjasokhoz képest, akik továbbra is alanyi jogon végezhetnek kiegészítő vállalkozási tevékenységet, továbbá sérti a munkához és a vállalkozáshoz való alkotmányos jogot.

f. Alanyi jogon járó közgyógyellátásra való jogosultság elvesztése

A 2011. december 31. napjáig I. II. rokkantsági kategóriába tartozó, rokkantsági nyugdíjban részesülő személyek, jövedelmi helyzetükre való tekintet nélkül, alanyi jogon voltak jogosultak közgyógy – ellátásra.

Közülük azok, akik betöltötték a reájuk irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt, 2012. január 1. napjától öregségi nyugdíjasként minősülnek, így elvesztették alanyi jogosultságukat a közgyógy – ellátás igénybevételére a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény értelmében, és csak méltányossági eljárásban, jövedelmi helyzetük vizsgálata alapján részesülhetnek közgyógy ellátásban, amely alapvetően sérti a testi és lelki egészséghez való jogukat, hiszen fogyatékoságuk és ebből eredő gyógyászati segédeszköz igényük változatlanul fennáll, sőt a kor előrehaladásával, jellemzően súlyosabbá válik.

g. Egyéb kedvezmények elvesztése

Az Tv hatályba lépésével összefüggésben, az érintett személyek, további számos egyéb, az érintetteknek nagyon fontos kedvezmény igénybevételének lehetőségét is elvesztették:

g/1. korábban, rokkantsági nyugdíjasként, amennyiben nyugdíjuk nagyon alacsony volt, meghatározott időközönként élhettek a méltányossági nyugdíjmelésre vonatkozó kérelem benyújtásának lehetőségével és részesülhettek is méltányossági nyugdíjmelésben.

Mivel a Tv. rendelkezései alapján már nem minősülnek nyugdíjasként így ezzel a lehetőséggel nem élhetnek, amely diszkriminatív helyzetet teremt, az összehasonlítható helyzetben lévő, e kedvezményben részesíthető öregségi nyugdíj ellátásban részesülő emberekhez képest, emellett sérti a szociális biztonsághoz való alkotmányos jogot.

g/2. a korábbi rokkantsági nyugdíjasok, nem válhatnak az öregségi nyugdíjasok számára biztosított kedvezményes belépőjegyeket gyógyfürdőkbe, strandokra, múzeumokba, színházakba, mozikba, turisztikai célú objektumokba, szórakoztató célú létesítményekbe, hiszen a továbbiakban nem minősülnek saját jogú nyugdíjasként.

A korábban rokkantsági nyugdíjban részesülő emberek átlagos rokkantsági nyugdíjának összege 2011. évben mintegy 70.000.- Ft volt, a jelenlegi szabályok szerinti rokkantsági ellátások megállapítása esetén ez az átlagos összeg, a bevezetett maximális összegkorlátozás miatt, várhatóan jelentősen csökkenni fog.

Ebből következően az érintett emberek döntő többsége, önmagán kívül, ezen kedvezmények nélkül egyszerűen nem engedheti meg magának egészségi állapota fenntartása érdekében a gyógyfürdőbe járás „luxusát” – figyelembe véve a társadalombiztosítási támogatással igénybe vehető gyógyfürdő ellátás folyamatos és jelentős csökkentését is, - de megszűnik a lehetősége annak is, hogy múzeumba, színházba, kulturális rendezvényekre járjon.

Ez utóbbi kedvezmények elvesztése, sérti a szerzett jogok védelmén és a diszkrimináció tilalmán túl, a művelődéshez, az egészségügyi ellátáshoz való jogot, a szociális biztonsághoz való jogot, de diszkriminációs helyzetet teremt az összehasonlítható helyzetben lévő öregségi nyugdíjasokhoz képest is, akik bármely jövedelem korlát és vizsgálat nélkül, ezekre és más a kedvezményekre alanyi jogon jogosultak.

g/3. A nyugdíjas státusz elvesztése sok településen, a helyi önkormányzati rendeletek által a nyugdíjasokra és nyugdíjszerű ellátásban részesülő emberekre vonatkozóan megállapított egyes önkormányzati szociális ellátásokból való kizorulással, illetve egyes, a nyugdíjasok és a korábbi rokkantsági nyugdíjasok számára nyújtott különféle kedvezmények és mentességek elvesztésével jár.

Az általunk eddig megismert, helyi önkormányzati rendeletekben szabályozott kedvezmények és mentességek jellemzően, a következők:

- a helyi kommunális adó megfizetése alól biztosított mentesség, vagy jelentős kedvezmény
- lakbértámogatás igénybevételéhez nyújtott kedvezmények megszűnése.
- egyes a szociális törvényben nem alanyi jogon szabályozott szociális célú helyi kedvezmények igénybevételének lehetőségéből való kizorulás.

Jelenleg vizsgáljuk az önkormányzati rendeletekben megállapított további kedvezmények elvesztésének körét.

h. Rendkívüli, „önként” kezdeményezett felülvizsgálat

A Tv. rendelkezései alapján, a korábban un. III. kategóriába tartozó rokkantaknak, illetve a korábban egészségi állapotuk alapján rendszeres szociális járadékban részesülőknek, ha a rájuk irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséhez képest több mint 5 évük van még vissza, rokkantsági fokozatuk, illetve esetleges további ellátásra való jogosultságuk megállapítása érdekében, komplex rehabilitációs vizsgálatot kell kezdeményezniük.

Ha vizsgálatukat 2012. január 1. és március 31. közötti időszakban maguk nem kezdeményezik, akkor 2012. május 1. napjától megszűnik az ellátásuk.

A vizsgálat kezdeményezésére vonatkozó „kötelezettség” jellemzői:

- független attól, hogy mikor volt a korábbi „időszakos” felülvizsgálat időpontja, akár néhány hónap elteltével is kezdeményezni „kell”
- a vizsgálatot akkor is kezdeményezni „kell”, ha a korábbi vizsgálat megállapítása szerint, az érintett személy állapotában javulás nem várható, ezért újabb felülvizsgálatát a korábbi vizsgáló bizottság (ORI, ORSZI, NRSZH) nem tartotta szükségesnek,
- a vizsgálatot akkor is kezdeményezni „kell”, ha a végleges állapotot, jogerős bírói ítélet is megerősítette igazságügyi szakértői vizsgálat alapján.
- vizsgálatra kell bejelentkezni azoknak is, akiknek teljesen nyilvánvalóan nem változhatott pozitív irányba az állapota, mert például végtagjuk csonkolt, vagy véglegesen béna (pl. gyermekparalízis, agyi oxigénhiányos állapot, vagy egyéb ok következtében), vagy olyan egyéb maradandó egészségkárosodást szenvedtek, amely a tudomány jelenlegi állása szerint nem gyógyítható.

Következmények:

- *Ezeknek az embereknek, egy teljesen felesleges új felülvizsgálati procedúrán kell átesniük, mely az érintettek vegzálásán kívül más értelmezhető célt nem szolgál, és ezért sérti az emberi méltósághoz való jogot, félelmet, teljes bizonytalanság érzetet kelt.*
- *A bírói ítélettel is alátámasztott végleges munkaképességi állapot ismételt megkérdőjelezése az „ítélt dolog” esetében kizárt újbóli bírósági eljárás indításának tilalmába is ütközik, amely sérti a jogbiztonsághoz való alkotmányos jogot.*
- *Az érintettek számára nem érthető egyértelműen a vizsgálaton való megjelenési kötelezettség igazi tartalma, így a szabályozás jogbizonytalanságot okoz.*
- *Bizonytalanságot okoz az érintetteknek, az un. rehabilitációs kártya igényelhetőségére vonatkozó kérdés eldöntése. Ezt a lehetőséget, at törvény már említi, viszont ennek igénylésének és felhasználásának módjára vonatkozó részletszabályozás még nem született. Ezzel összefüggésben, alkotmányosan ugyancsak rendkívül aggályos a nem megfelelő tájékoztatás, hiszen a korábban III. csoportos rokkantaknak, illetve rendszeres szociális járadékban részesülőknek, kötelezően nyilatkozniuk kell, hogy komplex felülvizsgálatot kérnek vagy rehabilitációs kártyát. Nem egyértelmű számukra, hogy mit jelent, ha egyiket vagy másikat választják, egyet jelölhetnek vagy mindkettőt. Ez összességében súlyosan sérti a jogbiztonság elvét.*

II. Az Alaptörvény-ellenességet alátámasztó érvek

A fentiekben vázlatosan ismertetett problémák számos Alaptörvényben foglalt jogot sértenek, és önmagukban, de főként összességükben a vonatkozó teljes törvényi szabályozás alaptörvény-ellenessé nyilvánítását indokolják.

a. Alaptörvény B. Cikk – jogállamiság elve, kellő felkészülési idő hiánya

Az Alkotmánybíróság számos alkalommal kifejtette, hogy a jogállamiság egyik legfontosabb eleme a jogbiztonság, mely – egyebek közt – megköveteli, hogy meglegyen a tényleges lehetőség arra, hogy a jogalanyok a magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani [25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992. 132.]. Az Alkotmánybíróság továbbá alkotmányos követelményként fogalmazta meg, hogy ha a jogalkotó valamely korábban, hosszú ideig fennálló és működő rendszerhez kapcsolódóan radikális változtatásokkal alapjaiban új rendszert vezet be, azt úgy tegye, hogy az érintetteknek megfelelő idő álljon rendelkezésre a rendszer egészének, valamint a részletszabályoknak nem csak a teljes körű megismerésére, hanem azok megértésére és alkalmazásuk elsajátítására is. A hatálybalépés időpontját úgy kell meghatározni, hogy kellő idő maradjon a jogszabály alkalmazására való felkészülésre, az érintettek előre láthassák a változások következményeit [28/2005. (VII. 14.) AB határozat rendelkező rész, ABH 2005. 290.].

Jelen ügyben a fenti alkotmányos követelményben foglalt elvek súlyosan sérültek. A Tv.-t 2011. december 20-án fogadta el a Parlament, december 29-én kihirdették és 2012. január 1-én hatályba is lépett. Az érintetteknek és a jogalkalmazóknak is, két napjuk volt arra, hogy a teljesen új jogszabálysöveget megismerjék, annak alkalmazására felkészüljenek, és megtegyék az esetlegesen szükséges adminisztratív lépéseket (az már szinte apróság, hogy 2011. december 31-e szombatra esett, január 1-je pedig vasárnapra, ami teljesen illuzórikussá teszi még ezt az egy napos „felkészülési időt” is).

b. Alaptörvény XIII. cikk – tulajdonhoz való jog, szerzett jogok védelme

Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből vezette le a jogbiztonság, ezáltal a szerzett jogok tiszteletben tartásának követelményét. Az 1228/B/2010. AB határozat 37/2007. (VI. 12.) AB határozatot megerősítő megfogalmazása szerint „a társadalombiztosítási jogalkotást megítélő alkotmánybírósági gyakorlat visszatérő megállapítása, hogy a szerzett jogok megvonása sérti a jogállamisághoz szervesen kapcsolódó jogbiztonság elvét [elsőként: 11/1991. (III. 29.) AB határozat, ABH 1991, 34, 35.]”

Következetes az alkotmánybírói gyakorlat a tekintetben, hogy „valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit — erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint — a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell”. [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 316, 324.]”.

Az előzőekben kifejtettek alapján megállapítható, hogy – sokak esetében éveken, évtizedeken keresztül történő kötelező járulékfizetéssel magalapozott rokkantsági nyugdíj, illetőleg az egyéb kedvezmények megvonása a szerzett jogok védelmének elvébe ütközik.

A 43/1995. (VI. 30.) AB határozat alapján az is kijelenthető, hogy a rokkantsági nyugdíjnak megváltoztatása a jogi pozíció lényeges megváltoztatását eredményezi, mivel a védelem szintje minőségileg gyengébbre változik, a bizalomvédelem szempontjából egy gyengébb kategóriába kerül az érintett, ezáltal megszűnik a tulajdonvédelem, ez pedig az Alaptörvény XIII. Cikke által deklarált tulajdonhoz való jog sérelmét idézi elő. Azáltal ugyanis, hogy a jogalkotó a jogosultat megillető nyugdíj helyett 2012 januárjától rokkantsági járadék folyósítását írja elő, a jogosultat szerzett jogként megillető szolgáltatást a biztosításból a segélyezésbe csúsztatja le.

c. XV. Cikk (2) bekezdés - diszkrimináció tilalma

Az Alkotmánybírói szamos határozatában értelmezte a diszkrimináció tilalmát, amelynek értelmében Magyarország az alapvető jogokat bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

Az Alkotmánybírói következetesen érvényesített álláspontja szerint a diszkrimináció tilalma elsősorban az alkotmányos alapjogok terén tett megkülönböztetésekre terjed ki. Abban az esetben, ha a megkülönböztetés nem emberi jog vagy alapvető jog tekintetében történt, az eltérő szabályozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha az, az emberi méltósághoz való jogot is sérti.

Az Alkotmánybíróság ez utóbbi körben viszont kizárólag akkor ítéli alkotmányellenesnek a jogalanyok közötti megkülönböztetést, ha a jogalkotó önkényesen, ésszerű indok nélkül tett különbséget az azonos szabályozási körbe tartozó jogalanyok között [9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990. 46, 48.; 21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990. 73, 77-78.; 61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992. 280, 282.; 35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994.197, 203.].

Jelen ügyben a homogén csoportot a valamely okból tartósan keresőképtelen, vagy csökkent keresőképességű személyek alkotják. Hangsúlyosan ebbe a körbe tartoznak az életkoruknál fogva jogszabály alapján keresőképtelenek, azaz az öregségi nyugdíjasok. Ez utóbbi körrel összehasonlítva a rokkantsági nyugdíjasok (január elsejétől rokkantsági nyugdíjban részesülők) egyértelműen hátrányos megkülönböztetés áldozatai, melynek semmilyen ésszerű oka nincs, az teljesen önkényes. Ebben a körben különösen kirívó jogsértés a kiegészítő tevékenység végzésének de facto ellehetetlenülése, az utazási és egyéb kedvezmények megvonása.

d. II. Cikk - emberi méltósághoz való jog

Az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jogot az ún. „általános személyiségi jog” egyik megfogalmazásának tekinti. A modern alkotmányok, illetve alkotmánybíróági gyakorlat az általános személyiségi jogot különféle aspektusaival nevezik meg: pl. a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogként, az önrendelkezés szabadságához való jogként, általános cselekvési szabadságként, avagy a magánszférához való jogként. Az általános személyiségi jog „anyajog”, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható [8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990. 44-45.]. Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs „érinthetetlen” lényegük [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991. 308-309.].

A rokkantsági ellátásokra vonatkozó szabályozási rendszer gyökeres átalakítása az emberi méltósághoz való jogot is sérti, ugyanis annyira megnehezíti az érintettek egy jelentős részének életkörülményeit, hogy az már nem tekinthető olyan szabályozásnak, amely érintetlenül hagyja az egyéniség legbelső magját.

A totális anyagi kiszolgáltatottság ugyanis elveszi azt a lehetőséget, hogy az ember ténylegesen rendelkezzen saját maga felett, egy pusztán létfenntartásra degradálódott élet nem tekinthető olyannak, mely „emberhez méltó”, azaz összhangban van az emberi méltósághoz való joggal.

e. XIX. Cikk - szociális biztonsághoz való jog

Magyarország törekszik arra, hogy rokkantság esetén is mindenkinek biztosítsa a szociális biztonság minimumát. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében ebből csak az következik, hogy az állam, a polgárok megélhetéshez szükséges ellátáshoz való jogaik realizálása érdekében, társadalombiztosítási és szociális intézményi rendszert köteles létrehozni, fenntartani és működtetni. Az Alkotmány azonban e rendszerek működésére vonatkozó alapvető elveket és szempontokat már nem határozza meg. Az Alaptörvény szerint az egyedüli követelmény, hogy a társadalombiztosítási és a szociális intézményi rendszer a megélhetéshez szükséges ellátásra vonatkozó jogosultságot megvalósítja [26/1993. (IV. 29). AB határozat].

Nem megismételve az emberi méltóság körében kifejtetteket, a Tv. új szabályozási rendszere, éppen ezzel az alkotmányos joggal és alkotmányos céllal ellentétes, ugyanis nemhogy elősegítené, hanem éppen lerontja, vagy totálisan elvonja az érintettek szociális biztonságát, és magát a létfenntartást is veszélyezteti. Egy jogállamban álláspontom szerint, egy alkotmányos államcél teljes körű negligálása elfogadhatatlan.

f. XX. Cikk - testi és lelki egészséghez való

Az alkotmánybírósági joggyakorlat az Alkotmány 70/D. §-ának értelmezésében állandónak mondható. Eszerint a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogosultságként meghatározott alkotmányi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához és életviteléhez.

Az Alkotmánybíróság elvontan, általános ismérvekkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet.

A szélső eseteken túl azonban az Alkotmány 70/D. §-ának nincs alkotmányos mércéje. A lehető legmagasabb testi és lelki egészséghez való jog tehát önmagában alanyi jogként értelmezhetetlen, az, az Alkotmány 70/D. § (2) bekezdésében foglalt állami kötelezettségként fogalmazódik meg, amely magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a törvényhozó a testi és lelki egészség bizonyos területein alanyi jogokat határozzon meg. [56/1995. (IX. 15.) AB határozat, ABH 1995, 260, 270.; 54/1996. (XI. 30.) AB határozat, ABH 1996, 173, 186, 198.; 1316/B/1995. AB határozat, ABH 1996, 735, 737.; 261/B/1997. AB határozat, ABH 1998, 689, 692.]

Álláspontom szerint, a közgyógyellátás alanyi jogosultságából, egyéb körülmények változása nélkül (súlyos fogyatékoság változatlan megléte), pusztán a nyugdíjkorhatár betöltése miatt való kiesés, pontosan a fent említett olyan „szélsőséges eset”, melyben az Alkotmánybíróság már megállapíthatja, hogy az érintettek körében az elvárható minimumot sem üti meg az a szint, melynek keretén belül az állam ellátja azon kötelezettség, hogy biztosítsa állampolgárai számára a testi és lelki egészséget.

Ennek a jogintézménynek, a kifogásolt törvény szerinti kiüresítése rendkívül súlyos jogsérelmet okoz az érintetteknek, hiszen pontosan fizikai, vagy érzékszervi állapotuk sérülése miatt bekövetkezett fogyatékoságuk az, amely miatt amúgy is hátrányosabb helyzetben vannak a társadalom többi tagjával szemben, és az új szabályozás pontosan azt az eszközt veszi el, illetőleg csökkenti az ehhez való hozzáférhetőséget radikálisan, mely ennek az objektíve létező hátrálynak a csökkentését szolgálná.

A fentiek alapján kérem, hogy a Beadványban foglaltakat sürgősséggel kivizsgálni és a szükséges lépéseket megtenni szíveskedjen, ideértve különösen, de nem kizárólagosan, az utólagos normakontroll kezdeményezését Magyarország Alkotmánybíróságánál, ugyanis a probléma megoldását álláspontom szerint csak az Egyhiv. megsemmisítése jelentheti.

A Beadványozó nem kéri adatai zártan kezelését, a T. Biztos úr eljárása azok nyilvánosságra hozatala nélkül is lefolytatható, azonban a Beadványozó szükség esetén hozzájárul adatai nyilvánosságra hozatalához is.

Budapest, 2012. 02. 21.

A Beadványozó képviselőjében:

dr.Hegedüs Lajos elnök

